

1. Obiekt

ZAMEK, ob. hotel

dow z relikwiami św. Józefa

2. Czas powstania

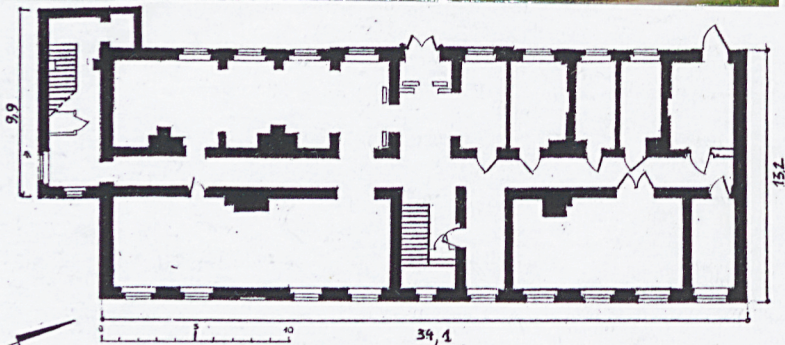
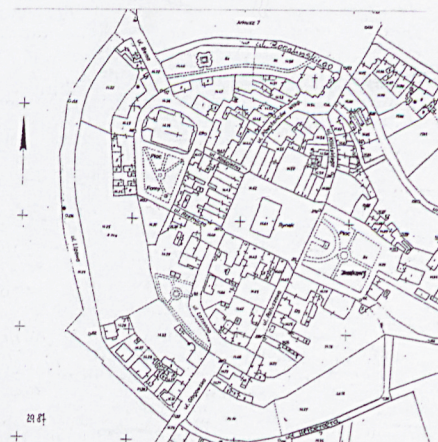
XIV w.

przeb. XIX w.

3. Miejscowość

WSCHOWA

11. Zdjęcia, rzut, przekrój, sytuacja, orientacja



4. Adres **pl. Zamkowy 7 (d. 14)
67- 400 Wschowa**

nr hipoteczny dz. nr

5. Przynależność administracyjna

województwo

lubuskie

powiat::

wschowski

gmina:

Wschowa

6. Poprzednie nazwy miejscowości

**Veschow (1249), Vrowinstat (1310),
Frawenstad (1322), Frowynstat
(1339), Schowa (1349), Fraustadt**

7. Przynależność administracyjna
przed 1.01.1999

województwo

leszczyńskie

powiat

wschowski

8. Właściciel i jego adres

9. Użytkownik i jego adres

j.w.

10. Rejestr zabytków

Nr **686/606** data **20.06.1963**

Założkiem Wschowy był gród, którego geneza sięga czasów przedhistorycznych. W literaturze przedmiotu istniała teza, że średniowieczny zamek stanął na miejscu dawnego grodu. Badania archeologiczne prowadzone na zlecenie inwestora w 2001 roku na terenie północno – zachodniej części budynku głównego przy Pl. Zamkowym 7 nie potwierdziły śladów wcześniejszych niż XIV - wieczne. Istnienie małego grodu w innym miejscu jest uzasadnione, ponieważ musiał istnieć tu ośrodek pełniący funkcje strażnicy przygranicznej, aby zapewnić bezpieczeństwo dla przebiegającej w pobliżu ważnej drogi handlowej, zwanej „drogą poznańską”, łączącej Wielkopolskę, Saksonię, Czechy i Łużycę. Źródła pisane z XII w. potwierdzają funkcjonowanie książęcej komory celnej w pobliskim Świeciechowie, na odcinku szlaku między Głogowem a Gnieznem. Gród wschowski był również miejscem schronienia dla mieszkańców wsi Przyczyna. W połowie XIII w. w sąsiedztwie grodu zaczęło tworzyć się podgrodzie. Z osady przyrodowej Wschowa przekształciła się stopniowo w osiedle typu miejskiego. Nie wiadomo, kiedy została przeprowadzona lokacja miasta, ani nie jest znana osoba władcy, który dokonał tego aktu. Akt lokacji Wschowy nastąpił prawdopodobnie między rokiem 1248 a 1273. W 1248 r. po raz pierwszy pojawiła się nazwa miasta, jako miejsce wystawienia dokumentu przez dwóch książąt śląskich. Nazwa jej brzmiała wówczas VESCHOW. W 1273 r. w dokumencie księcia wielkopolskiego Przemysła II, Wschowa poświadczona jest już jako miasto – „civitas diacens”, bez bliższego określenia nazwy. W dokumencie księcia głogowskiego Henryka z 1289 r. pojawia się po raz pierwszy niemiecka nazwa miasta - FROWENSTADT. **c.d. załącznik nr 1**

Zespół budynków dawnego zamku położony jest na górującym nad miastem wzniesieniu po wschodniej stronie placu Zamkowego na osi zachód – wschód, wyznaczonej przez najważniejsze budynki w zabudowie starego miasta - kościół farny p.w. św. Stanisława Biskupa (zachód), ratusz oraz budynek główny dawnego zamku (wschód). Budynek główny z kalenicą biegnącą wzdłuż osi północ – południe, wysunięty jest najdalej w kierunku wschodnim. Jego bryła razem z prostopadle biegnącymi łącznikami i przeciwległym dawnym budynkiem gospodarczym (obecnie mieszkalnym) po lewej stronie oraz domem mieszkalnym po prawej, zamyka czworoboczny brukowany dziedziniec. Północna ściana dawnego budynku gospodarczego związana jest z biegnącymi wokół murami obronnymi. Wzniesienie, na którym zlokalizowane są zabudowania dawnego zamku, otoczone jest widokową promenadą z miejskim parkiem, powstałą w miejscu dawnej fosy. Około 180 m w kierunku południowo – zachodnim od budynku głównego znajdują się trzy barokowe kamieniczki przy pl. Zamkowym nr 2,3,4. Budynek główny zbudowany z cegły na zaprawie wapiennej, otynkowany. Fundamenty oraz półmetrowy cokół kamienne. W piwnicach stropy typu Kleina, a w jednym z pomieszczeń piwnicznych - sklepienie odcinkowe. Ściany piwnicy kamienne. W komunikacyjnym korytarzu na parterze i piętrze - sklepienie ceglane odcinkowe na belkach żelaznych, otynkowane. Strop belkowy w sali restauracyjnej w kondygnacji parteru w południowo – wschodniej części budynku, w sali w północno – wschodniej części strop drewniany z podsufitką z odkrytymi belkami stropowymi, na piętrze w sali audiowizualnej nieukończony strop z kratownic. W pozostałych pomieszczeniach parteru i piętra - stropy ceglane, tynkowane. Na poddaszu strop drewniany z podsufitką. Wieżba dachowa drewniana, płatwiowo - kleszczowa ze stolcami. Dach naczółkowy z kalenicą wzdłuż wewnętrznego dziedzińca, kryty dachówką karpiówką czerwoną, kładzioną podwójnie w łuskę. Podłogi w piwnicy betonowe, na parterze posadzki z szarych płytek gresowych, na pierwszym piętrze niewykończone podłogi betonowe. W północno – zachodnim narożniku domu schody do piwnicy - dwubiegowe, ceglane. Klatka schodowa wewnętrzna w części wschodniej na głównej osi budynku. Schody z parteru na piętro - dwubiegowe, łamane, betonowe z balustradą kutą z tralkami w kształcie esownic i drewnianą poręczą. Schody z piętra na poddasze trójbiegowe, łamane z kutą balustradą, prostymi tralkami i drewnianą poręczą. Drzwi zewnętrzne drewniane z nadświetlem, dwuskrzydłowe, ramowe z wypełnieniem w jodełkę, mocowane na zawiasach czopowych. Od zewnątrz obite pionowo ułożonymi listwami. W pomieszczeniach hotelowych parteru - drzwi jednoskrzydłowe, gładkie z ciemnego drewna na zawiasach czopowych. Otwory drzwiowe sal o charakterze usługowym (restauracyjnych, bilardowych, audiowizualnych) zamknięte łukiem ceglany, odcinkowym oraz ościeżami z nieotynkowaną cegłą. Okna elewacji frontowej i tylnej - drewniane, skrzynkowe, **c.d. załącznik nr 1**

14. Kubatura	15. Powierzchnia użytkowa	16. Przeznaczenie pierwotne	17. Użytkowanie obecne
12186 m ³	1971 m ²	obronne i administracyjne	usługowo – gastronomiczno - hotelowe
18. Prace budowlane i konserwatorskie, ich przebieg i dokumentacja		19. Stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy, konstrukcje dachowe, pokrycie dachu, wyposażenie i instalacje)	
<p>Zdewastowany po 1945 r. budynek główny dawnego zespołu zamkowego, użytkowany od XIX w. jako więzienie, został odbudowany w 1956 r. nakładem Robotniczej Spółdzielni Pracy Dziewiarsko – Trykotarskiej we Wschowie. Przy remoncie obiektu zachowane zostały dawne rozmieszczenie otworów okiennych i drzwiowych. Przywrócone zostało odcinkowe zamknięcie otworów okiennych, które nieznacznie poszerzono (40 cm). Od 1957 do 1992 r. w budynku mieściła się fabryka trykotaży. W latach 1992 – 1999 istniał tu zakład dziewiarsko – odzieżowy. W drugiej połowie 2000 r. obiekt zmienił właściciela i rozpoczęto przebudowę w celu przywrócenia budowli kształtu zamku. Po zakończeniu przebudowy obiekt ma być użytkowany jako hotel.</p>		<p>Fundamenty – stan bardzo dobry Ściany zewnętrzne – stan bardzo dobry Ściany wewnętrzne – stan bardzo dobry Stropy – stan bardzo dobry Konstrukcje dachowe – stan dobry Pokrycie dachu – stan bardzo dobry Wyposażenie – zły (nie istnieje) Instalacje – stan bardzo dobry</p>	
		20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie	
		<p>Najpilniejszym postulatem jest przeprowadzenie w budynku głównym instalacji centralnego ogrzewania. W budynku głównym sali audiowizualnej na pierwszym piętrze należy zakryć kratownice stropu podwieszanymi kasetonami. Planowaną rekonstrukcję wieży zamkowej przeprowadzić według wskazań służby konserwatorskiej i pod jej nadzorem.</p>	

<p>21. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowywania)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Negatywny wynik kwerendy w Archiwum Państwowym w Zielonej Górze z siedzibą w Starym Kisielinie - Archiwum WUOZ – Wstępne sprawozdanie z badań wykopaliskowych na zamku we Wschowie, sygn. 4481 - Archiwum WUOZ – Rewaloryzacja Zespołu Zamkowego we Wschowie, 2001, sygn. 4549 - Archiwum WUOZ – Dokumentacja techniczna, przebudowa, rozbudowa i modernizacja zespołu zabytkowo – staromiejskiego, oprac. A. Chudy, 2001, sygn. 4549 - Archiwum WUOZ – Projekt elewacji kamienicy d. zamku, oprac. M. Bartkowiak, 1956, sygn. 3573 	<p>24. Uwagi różne</p> <p>25. Opracował</p> <p>tekst dr Katarzyna Adamek-Pujso, lipiec- wrzesień 2006</p> <p>plany, rysunki dr Katarzyna Adamek-Pujso, lipiec- wrzesień 2006</p> <p>zdjęcia fotogr. dr Katarzyna Adamek-Pujso, lipiec-wrzesień 2006</p> <p>Miejsce przechowywania negatywów: WUOZ w Zielonej Górze</p>
<p>22. Bibliografia</p> <p>G. Wróblewska, <i>Wschowa</i>, [w:] Studia nad początkami i rozplanowaniem miast nad środkową Odrą i dolną Wartą, Zielona Góra 1970, s. 435-463</p> <p>Studium historyczno – konserwatorsko – urbanistyczne miasta Wschowy, oprac. P. Szkoda, 1985, s. 170, WUOZ Zielona Góra, sygn. 3425</p>	<p>KARTA PO WYPEŁNIENIU PODLEGA OCHRONIE NA PODSTAWIE PRZEPISÓW PRAWA AUTORSKIEGO</p> <p>26. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)</p>
<p>27. Źródła ikonograficzne i fotograficzne (rodzaj, miejsce przechowywania, sygnatura)</p> <ul style="list-style-type: none"> - sztych z panoramą Wschowy z 1742 r. wg F. B. Wernhera, w zbiorach Muzeum Ziemi Wschowskiej - Zdjęcie z pocz. XX w. przedstawiające widok budynku głównego i gospodarczego oraz fragment murów obronnych od strony północno – wschodniej, w zbiorach Muzeum Ziemi Wschowskiej - Plan miasta Wschowy z 1794 r., w zbiorach muzeum Ziemi Wschowskiej - Plan miasta Wschowy z 1794 – 1812, AGAD, sygn. 175-6, repr. [w:] J. Widarski, Miejskie mury obronne 	<p>27. Załączniki</p> <p>załącznik nr 1- tekst c.d. pkt. 12 i 13</p> <p>załącznik nr 2- 6- Materiał ilustracyjny</p> <p>załącznik nr 7– Spis ilustracji</p>

1. Miejscowość 2. Gmina 3. Województwo	WSCHOWA Wschowa lubuskie	4. Obiekt (nazwa jak w karcie) ZAMEK, ob. hotel	5. Zawartość wkładki (nazwa materiału uzupełniającego) c.d. pkt. 12 i 13
----------------------------------------------	-----------------------------------------------------	---------------------------------------------------------------	----------------------------------------------------------------------------------------

/cd. pkt. 12/

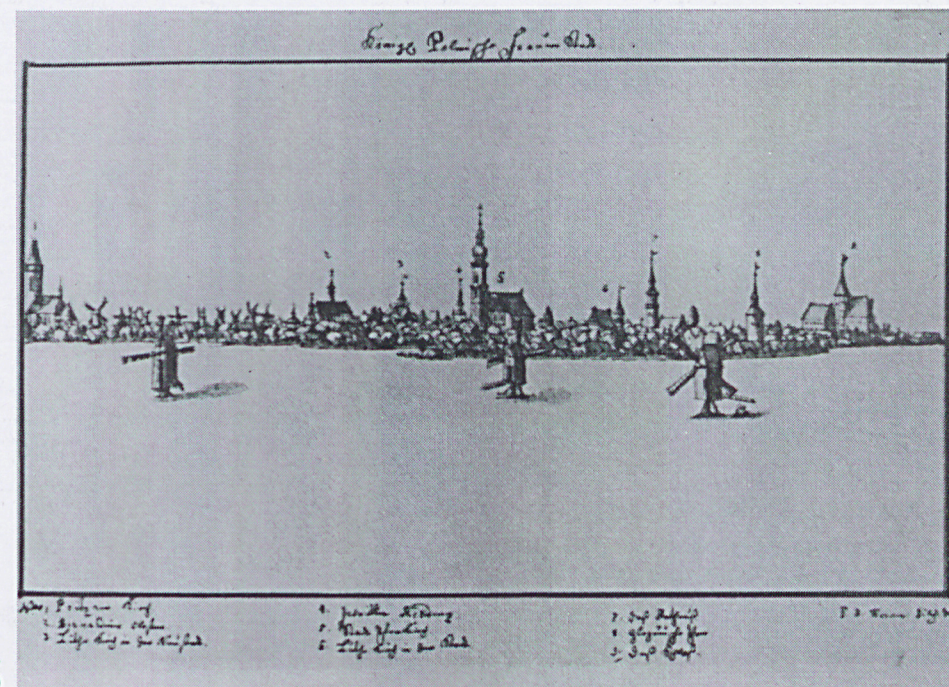
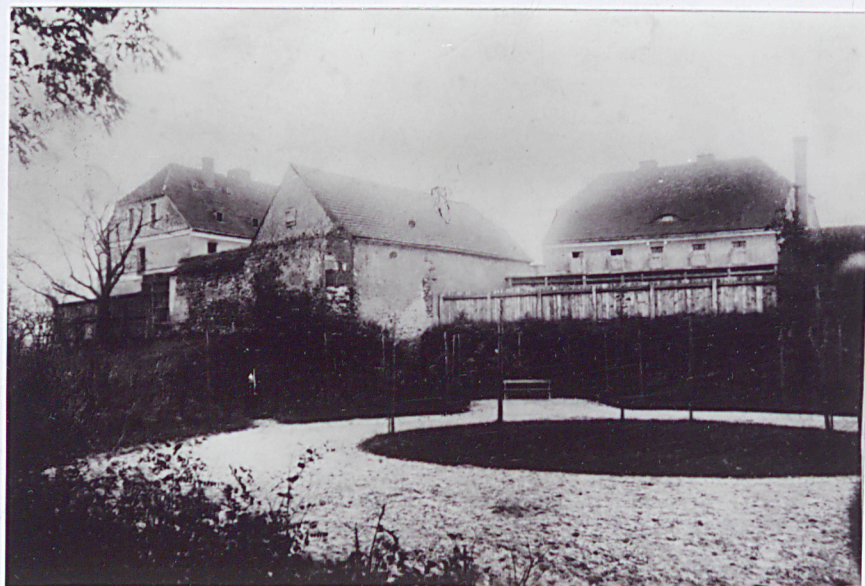
Ziemia wschowska razem z miastem Wschowa wielokrotnie zmieniała swoją przynależność państwową. Była przedmiotem zainteresowania zarówno książąt śląskich jak i wielkopolskich. W wyniku wojny o Głogów (1342-1343) Wschowa została zdobyta przez Kazimierza Wielkiego (1343), a na mocy pokoju w Namysłowie (1346), miasto razem z ziemią wschowską wcielono do Królestwa Polskiego, w wyniku, czego stała się częścią województwa poznańskiego, jako odrębna ziemia z własną hierarchią urzędniczą. Wówczas gród wschowski stał się siedzibą starosty. Zabudowania dawnego zamku usytuowane były na sztucznym wzniesieniu we wschodniej części powstałego miasta. Powstały na przełomie XIII i XIV w. lub w pierwszej połowie XIV w. Nie jest znany wizerunek średniowiecznego zamku. Wiadomo, że początkowo nie był skomunikowany z miastem. Związanie obu członów warownych zostało dokonane z chwilą rozpoczęcia budowy murów miejskich, co doprowadziło do powstania połączonego kompleksu warownego zamkowo- miejskiego. Wzmianka źródłowa z roku 1337 określa Wschowę jako „castris ac fortalitis”, co zdaje się wskazywać, że istniał już tutaj zamek murowany. Najwcześniejszy opis zamku, pochodzący z 1616 r. - tekst lustracji województw poznańskiego i kaliskiego 1616 r. - opisuje zamek jako zespół niskich budynków z trzech stron murowanych i z czwartej drewnianych, zamykających dziedziniec na planie regularnego czworoboku. Zamek wschowski reprezentował nowy schemat założeń militarnych typu pierścieniowego, jaki rozpowszechnił się w pierwszej połowie XIV w. Zabudowania zamku były otoczone murem z czterech stron oraz wzmocnione dodatkowo wspólnym z miastem systemem wałów i fos. Zamek był wyizolowany w stosunku do zespołu miejskiego, z którym komunikował go jedynie drewniany most. Drewniane wrota dębowe na zawiasach żelaznych umieszczone były w ścianie zachodniej budynku. Od strony północnej „*po lewej stronie bramy*” znajdował się murowany budynek kancelarii. Wszystkie budynki zespołu zamkowego kryte były dachówką. Budynek zajmowany przez starostę ogrzewany był piecem kaflowym, zamontowanym na krótko przed 1616 r. Nie wiadomo, czy średniowieczny zamek posiadał wieżę zamkową, ponieważ opis lustracji jej nie wymienia. Zgodnie z wynikami badań archeologicznych prowadzonych w 2001 r., jako pierwszy powstał w XIV w. mur obwodowy w południowo – wschodnim narożniku oraz mur obwodowy południowo – zachodniego narożnika budynku głównego. Następnie wzniesiona została ściana wewnętrzna południowa budynku, dostawiona do muru zewnętrznego. Reszta ścian pochodzi z XIX- wiecznej przebudowy. Wschowski zespół zamkowy był wielokrotnie przebudowywany i remontowany. W wyniku lustracji królewskiej w 1616 r., która wykazała zły stan techniczny zamku rozpoczęto remont całego zespołu. Podczas kolejnej lustracji z lat 1628 – 32 zamek był już kompleksowo odremontowany – raport lustracji wymienia szereg izb „*z porzannymi oknami, nowo murowanymi*”
VERTE

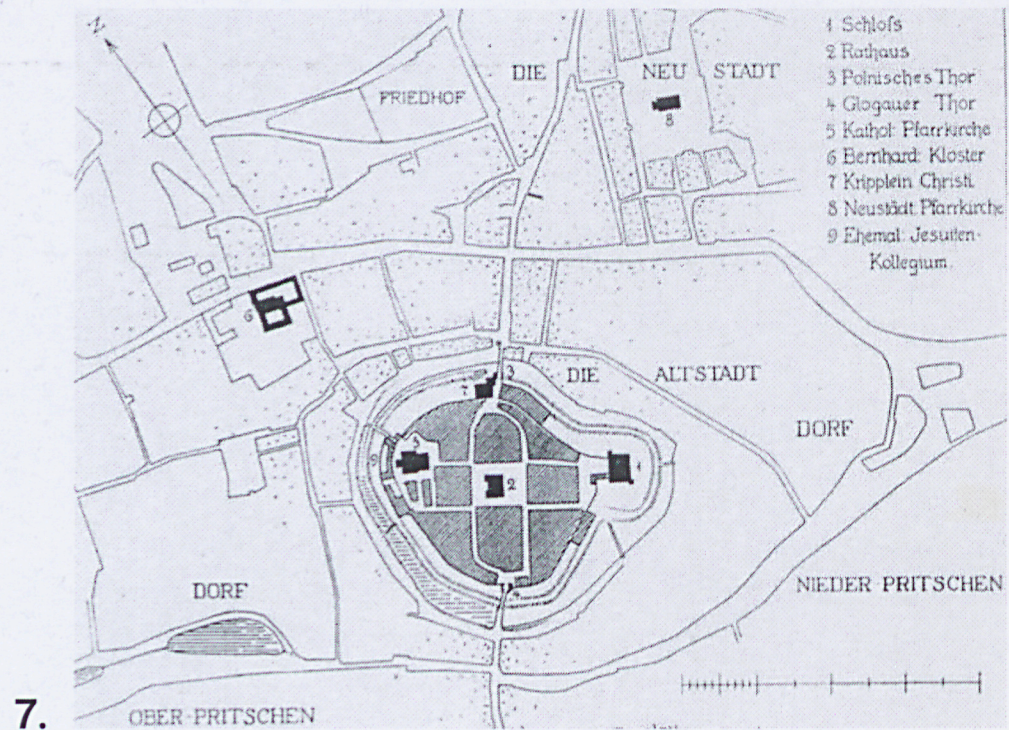
kominami, piecami z chędogich kaflī”, salę z komikiem i kilka sklepionych pokoi. Na parterze mieściły się składy, kuchnia i kancelaria. Remont zamku był zasługą starosty wschowskiego – Hieronima Radomickiego. Po wojnach szwedzkich i wojnie północnej zamek wschowski ponownie popadł w ruinę. Ponownie przeprowadzono jego odbudowę, co potwierdza widok panoramy miasta z 1742 r. na sztychu według F. B. Wernhera, gdzie bryła zamku z wieżą stanowi mocny akcent panoramy miasta. Na sztychu widoczne są dwa wysokie budynki, z których zachodni przekryty jest wysokim dachem dwuspadowym z lizenami w ścianie szczytowej, a wschodni dachem czterospadowym. Oba budynki zapewne kryte były dachówką. Zamek posiadał także wysoką wieloboczną wieżę, która na sztychu znajduje się w północno – wschodnim narożniku budynku zachodniego. W rzeczywistości wieża znajdowała się w południowo – wschodnim narożniku budynku głównego, o czym świadczą plany miasta z 1794 r. Do roku 1783 r. zamek zupełnie podupadł. Ówczesny stan techniczny budynków opisuje raport Komisji Dobrego Porządku z 1783 r. „Stan Miasta J. K. Mości Starej Wschowy”. Wyremontowano wówczas jedynie starą kancelarię i archiwum, które z powodu złego stanu technicznego zostały czasowo przeniesione do drewnianego domu, wynajmowanego na terenie starego miasta. Po III rozbiórce Polski, w czasach jurysdykcji pruskiej, w 1798 r. zniszczony i podupadły zamek wschowski został częściowo zburzony. Według relacji współczesnego kronikarza wiele trudności w rozbiórce sprawiła wieża. Na starych fundamentach przy wykorzystaniu starcy murów zamku, wybudowano gmach publiczny „Fronhfeste”, pełniący na pocz. XX wieku funkcje więzienne. Z tego czasu pochodzą wewnętrzne ścianki działowe, które oddzielały wąskie cele więzienne. Ulica, przy której stał zamek przyjęła zaś nazwę: *An der Frohnfeste*.

/cd. pkt. 13/

dwuskrzydłowe i trójdzielne o stolarce w kolorze ciemnobrązowym. Wewnętrzne ościeża otworów okiennych obite ciemnym drewnem. W połaciach dachowych wprowadzone zostały wtórne okna połaciowe jednouchylne. W ścianie szczytowej północnej drewniane okna ościeżnicowe. Okna kondygnacji parterowej wyposażone są w kraty. Budynek główny na rzucie prostokąta. Układ wnętrza dwutraktowy z komunikacyjnym korytarzem na osi północ – południe i sienią przelotową na osi głównej budynku. Bryła budynku jest zwarta. Do budynku głównego od strony południowej przylega prostopadle dwukondygnacyjny budynek o charakterze gospodarczym oraz wspólna dla obu obiektów klatka schodowa. Budowla jest podpiwniczona, dwukondygnacyjna z poddaszem. Elewacja frontowa jest jedenastoosiowa z niewielkim trójosiowym ryzalitem. Na każdej z osi wzdłuż dwóch kondygnacji rozmieszczone są otwory okienne zamknięte odcinkowo z wąską opaską opracowaną w tynku, a na osi głównej drzwi wejściowe. Elewacja podzielona jest w poziomie gładkim gzymsem cokołowym, kordonowym i profilowanym gzymsem wieńczącym, który w partii ryzalitu dekorowany jest dodatkowo fryzem ząbkowym. Oś główna zaakcentowana jest pionowo poprzez dekorację portalu wejściowego z nadprożem w formie niedekorowanej płyciny zwieńczonej gzymsem naddrzwiowym wspartym na gładkim pilastrze z dekoracją cekinową w głowicy, a w partii drugiej kondygnacji poprzez kilkucentymetrowe wgłębienie względem elewacji ryzalitu. Elewacja tylna jedenastoosiowa z gzymsem kordonowym i wieńczącym oraz cokołem z kamienia polnego. Przy narożniku południowo – wschodnim kamienna przypora. Północna ściana szczytowa trójosiowa, posiada na drugiej kondygnacji jedno okno na osi głównej i dwa okna na kondygnacji poddasza. Wnętrze o zmienionej funkcji, pozbawione pierwotnego wystroju i wyposażenia. Wyposażenie współczesne. Instalacje: odgromowa, elektryczna, wodno - kanalizacyjna, gazowa.

1. Miejscowość	WSCHOWA	4. Obiekt (nazwa jak w karcie)		5. Zawartość wkładki (nazwa materiału uzupełniającego)	
2. Gmina	Wschowa				
3. Województwo	lubuskie	ZAMEK, ob. hotel		Materiał ilustracyjny	





1. Miejscowość 2. Gmina 3. Województwo	WSCHOWA Wschowa lubuskie	4. Obiekt (nazwa jak w karcie) ZAMEK, ob. hotel	5. Zawartość wkładki (nazwa materiału uzupełniającego) Materiał ilustracyjny
----------------------------------------------	-----------------------------------------------------	-----------------------------------------------------------	----------------------------------------------------------------------------------------

9.



10.



Wkładkę założył: dr Katarzyna Adamek-Pujso
Miejsce przechowywania negatywów: WUOZ Zielona Góra

11.



12.



13.



14.



1. Miejscowość **WSCHOWA**
2. Gmina **Wschowa**
3. Województwo **lubuskie**

4. Obiekt (nazwa jak w karcie)
ZAMEK, ob. hotel

5. Zawartość wkładki (nazwa materiału uzupełniającego)
Materiał ilustracyjny



Wkładkę założył: dr Katarzyna Adamek-Pujso
Miejsce przechowywania negatywów: WUOZ Zielona Góra



18.



19.



20.

1. Miejscowość	WSCHOWA	4. Obiekt (nazwa jak w karcie)	5. Zawartość wkładki (nazwa materiału uzupełniającego)
2. Gmina	Wschowa	ZAMEK, ob. hotel	Materiał ilustracyjny
3. Województwo	lubuskie		



Wkładkę założył: dr Katarzyna Adamek-Pujso
Miejsce przechowywania negatywów: WUOZ Zielona Góra



24.



25

1. Miejscowość 2. Gmina 3. Województwo	WSCHOWA Wschowa lubuskie	4. Obiekt (nazwa jak w karcie) ZAMEK, ob. hotel	5. Zawartość wkładki (nazwa materiału uzupełniającego) Spis ilustracji
----------------------------------------------	-----------------------------------------------------	---------------------------------------------------------------	--------------------------------------------------------------------------------------

Spis ilustracji:

1. Elewacja tylna
2. Rzut poziomy
3. Plan orientacyjny
4. Plan sytuacyjny
5. Zdjęcie z pocz. XX w., w zbiorach Muzeum Ziemi Wschowskiej
6. Sztych wg F. B. Werhnera z 1742 r., w zbiorach Muzeum Ziemi Wschowskiej
7. Plan Wschowy z 1794 r., w zbiorach Muzeum Ziemi Wschowskiej
8. Plan Wschowy z 1794 – 1812, AGAD, sygn. 175-6, repr. J. Widarski, „Miejskie mury obronne”
9. Elewacja tylna z przyporą
10. Narożnik pn. – zach. budynku głównego
11. Dawny budynek gospodarczy – widok od strony zachodniej
12. Elewacja frontowa – widok od dziedzińca
13. Łącznik – widok od dziedzińca
14. Strop belkowy w tzw. sali bilardowej na parterze
15. Korytarz kondygnacji parteru
16. Drzwi wejściowe – widok od wewnątrz
17. Współczesny piecyk w dawnym kominie – sala restauracyjna na parterze
18. Schody na I piętro
19. Okno pomieszczenia na I piętrze – widok od wewnątrz
20. Widok z okna na wieżę ratusza i kościoła farnego
21. Fragment więźby dachowej
22. Fragment więźby dachowej
23. Fragment więźby dachowej
24. Kamienna ściana piwnicy z otworem wejściowym
25. Pomieszczenie piwniczne ze stropem kleina